

Abonnement pour un an
300 piastres
Edition spéciale. 500 ptrs.

Adresse :
"Idjtihad," Constantinople

Téléph. st. 865

XXII ème ANNÉE

1927, 1 Mars No223

اجتہاد

IDJTIHAD

علمی، ادبی، اقتصادی مجموعہ

آبونمان : سنہ لکی [۲۴ نسخہ]
تورکیا ایچون ۲ ، خارج ایچون
۳ ، اعلا کاغذلیسی ہ لیرادر .

ادارہ خانہ سی :
جفال اوغلندہ « اجتہاد ٹہوی »

تلہ فون : استانبول ۸۶۵

یکرمی ایکمنجی سنہ

نومرو ۲۲۳ - ۱ مارت ۱۹۲۷

ترك ايدرك تربيه عالمك فياض و بر كمتلى افقلىر نه دوعرو
قول آچاليدر لر . بوتون ملتدره كي كيبي ، بزده ده
نهايت ظاهري ، صنى وموقت بر سكون وانتظام تأمين
ايد بيله حاكم ومستبىد ديسپلين ، انتظامك يرينه
سجيه لك ، صاعلام اراده وحسلك تشكلى تأمين ايدن
حقيقى وولود حر ديسپلينه يرينى ترك ايتمه ليدر .

فى . آ .

كوميوك عطايه :

لوندرده آچلغندن أولن وارمى ؟...

زمانك پك چوق وقعه لرينه ، تجربه لرينه هدف قالمش ،
اوزون سياحتلرله معلوماتنه وسعت ويرمش بر آرقاداشم
آ كلاتيوردي :

— كنچ ايدم . ايجاب مأموريم اولارق آوروپاده اوزون
بر جولان يامش ، لوندريه ككشدم . بوراده ايجه بر زمان
قالاجق اولديغمن ايدن آييه يرلشمشدم . اودام هم اقامتگاهم ،
همده تتبع كوشم ايدى . بوراده وجودمك استراحتنه مخصوص
ترتيبات بولوندينى كيبي دماغمك تسير يرينه و مطالعه اولان
عشقكمك تطميننه عائد وسايطده جمع اولونمشدى : شكسپير ،
مبلىق ، لونف فلو ، بايرون وداها سائر بويوك ذكارلرله بوراده
خوش ملاقاتلر ، فكري مصاحبه لر ، ارشادكار مناقشه لر يايورددم .
أوت ، اثرلرى وجودلرندن چوق ياشامش اولان بومتفكر -
لرك عمر ادبيلرله قارشى قارشى ايدم . هانكيسنه دونسه م
بكا برقاچ نزيه صقيه تقديم ايدىيور و ادبياتك پارلاق افقلىر نه
دوعرو اوزامش يولار ، فضيلت و حريته عائد طلوعلر ، روحه
عائد اصالت و نجاتى مصور قيمتدار لوحه لر كوستريوردى .
بو ضيافت فكريه ، بنم پك درين حظلر دويديم بر شيدى .
نامتناهى سيسلر ايجنده ياشايان بومعظم اقليمك ، مساعى دومانلرله
سماسندن كشافت اكسيك اولمايان بومحتم ديارك اوزون كيجه -
لرينى بنمك خوش برصورتده كچيريورددم . لوندريه ! لوندريه !
كيتخانه لرنده خزان عرفان طاشان و هر طرفنده عالى اجراآت
نظره چاربان بر محشر مدنيت ! ... سواقاقلرنده سى بشر
دالغانلوردي . مباني معظمه سنده ، تجارخانه لرنده ، عمومى
بانجه لرنده ، آبدلر نه آغلار - سلسون قومك عظمت مليه سى ،
مفاخر ماضيه سى ، فعاليت حاضره سى كال حشمته تجسم ايدىيوردي .
تكميل بوكالات ومحاسنه باقيوردمه كندى كندمه دييورددم :
يجبا بوراده آچلغندن أولنلر وارمى ؟...

اولان ، مقصدلرينى قولايقله اجرا ايد بيلمك ايجين بر
زمين و محيط حاضر لايابيلسين .

حالبوكه ، آرتيق ، مکتبلىرى بوقرون و سطائ
ذهنيتدن قورتارمق لازمدر . جمعيتلر ناصيل اجتماعى
حياتلرله تحول وتبدل ايدىيورلرسا ، نوره وده موقراسى به
دوعرو قوشويورساق ، معلم و مريلر ده مستبىد حكمدار
و آمرلر كيبي تحكم ذوقندن واز كچمه ليدر لر . بيلمه ليدر كه ؛
هر شيدن زياده و حتى تربيه فكريه دن اول ، سجيه لك ،
اراده و حسلك تربيه سى لازمدر . و بونك ايجين ده
كنيش و حر بر تربيه سيسته منه احتياجز دركاردر .
بو تبدل ، بوانقلاب ايلك دفعه آمريكا وانكلترده
باشلامشدى . (سجيه لك اسارت و استبداد آلتنه
انكشاف ايدمه جكي ، بونك ايجين چوجوقلرله حر
و كنيش بر ساحة فعاليت ويرمك لازم كله جكي) آكلار -
شيلمش و در حال تطبيق ايدلمشدى . بالاخره روسوده
بو محق نقطه نظره پيرو اولدى . كه ، بوصورتله بوكون
بوتون آوروپا و آمريكا مکتبلىرى كنيش و حر بر
انضباطله اداره و چوجوقلرى بونك صاحبي يامغه سى
ايتمكده درلر .

حتى بونده چوق ايلرى به كيدن وفياض نتايج آلد
ايدن مکتبلىر آز ديكلر . (سلف - غوهر - نموت)
سيسته مى آوروپاده نه قدار چوق رغبت بولمشر . اسو -
يچرده معلم موسيو شهسه كسك (chessex) طرز مساعيسى
ايسه ، چوق معلوم و مشهوردر .

او حالده ، بوتون بونلردن صوكر ، آكلاشيلما .
ليدر كه مکتبده مستبىد و تولدورىجى بر ديسپلين
چوجوقلرله احوال روحيه سى اوزرنده درين تأثيرلر
و ايزلر براقير ، بو شرائط تحتده مسكين قورقق ،
سجيه سز ، غير فعال ، شخصيتسز فردلر يتيشير ؛ بالطبع
بوجميت ايجين بويوك وغير قابل عفو معنوى بر جنيتدر .
حالبوكه مع الاسف بر چوق واقعه لر ، مشاهده لر مر
كوستريور كه بوياكش ذهنيته اجراى تعليم ايدن داها
يوزلرجه مکتبمز وار . بناء عليه آرتيق بونلر بر نهايت
ويرمك ايجاب ايدر . ديكشن جمعيت كيبي ، معلم و مريلر ده
مکتب ديسپليني حقنده كي ياكلش و تولدورىجى ذهنيلىرى

بر کون کزینتی انناسنده رفیقلمدن (ر) بکده بو مطالعه می داهای واسع، داهای غلیانی بر حالد تکرار ایتش و علاوه بویوک بر تأثر و تحسره: «آه، بزم مملکتیزده شو سویه ترقیه ایریشمش اولسه!...» دیشدم. آرقاداشم جواب ویرمشدی:

— اوه، عزیزم، بوترقیات مدینهک بزم وطنیزده ده تجلیسنی بنده آرزو ایدنلردیم. بو عمران، بو مساعی منتظمه، بو کار و کسب، بو منابع تجارت، بو فاریقه‌لر، بو انتظامات بالیه، بو مؤسسات اجتماعی بزم نظیرسز مملکتیزده، طوپراغنده هر تورلو فیض و برکت بولونان آناتولیزده، فقر و احتیاج، عطالت و مسکنت ایچنده یووارلانان وطنداشلر مزده موقع تطبیق بولمش اولسه جدأ کره زمین اوزرنده هرمناسیله عالی، علوی بر جنت و مسعود، رفاه و غنا ایچنده بر ملت وجوده کلردی. حقیقه لوندره بوقادار عالی، بوقادار محشم برمدنیت مرکزیدر؛ فقط بونکده قانایان جریحه‌لری وار... بردن مقابله ده بولوندم:

— البت نرده انسان وارسه اوراده خیرپالانان قبلرده واردر؛ فقط قادینک وارککک سیناآ چالیشارق حالجه مسعود اولدینی بلده ده آچلقندن اولنه تصادف ایدیله من.

آرقاداشم، فیلسوفانه بر ادا ایله:
— کیم بیلیر؟، دیدی، چونکه بو مدنیت محشرینک پک قارا کلتی کوشه‌لری ده واردر.
بن اصرار ایتدم:

— پک قارا کلتی، حتی بونون بونون ضیاسز کوشه‌لری ده اولابیلیر، فقط سمی سز، فقط اکیمسز یرلری اولاماز... آرقاداشم سکوت ایددی و دوشوندی. بن لوندره حقنده کی قناهم، فکر مخصوصه اولیه بر متانته، قوته صاحبدی که اونی رخنه دار ایتک قولای دکلدی. بو، اوزون مطالعه و تبعلره حاصل اولمشدی. بوفکر و قناعتی مؤید بیکرجه آثار و دلائل ده هر کوشه ده کوزه چارپوردی. اوکون چوق دولاشدق. الک نفیس لوسه لر حفظ ایدن «بریتیش غالهری» یی، «سن پول» یی و آقشامه دوغروده هایدبارق» یی کزدک: «هپ معالی، هپ محاسن، هپ بدایع... معاشرت بختیارانه یه بیک حجت، سعادت بشریه یه بیک شاهد...»

آرقاداشم تکرار ایتدم:

— ناصیل عزیزم، بو خلق آچلقندن اوله بیلیرمی؟ بونلرک ایچنده غداسز بر فرد تصور ایدیله بیلیرمی؟ بو فعالیت و سمی هواسی ایچنده آچلق تنفس ایده بیلیرمی؟ بیک کره، یوزبیک کره خاییر!...

آرقاداشم کوزلرک ایچنه دالغین دالغین باقدی و دیدی:
— قطعی حکم ویرمک ایچین آیی طانیق لازمدر. تبع و مطالعه اودالرمزک طیشنده، وظیفه ماصالرمزک خارجنده، ظواهر عمومیه نک آرقاسنده داهای چوق شیلر اولسه کرک... بن چوق کزددم، چوق تصادف ایتدم، چوق شیلره شاهد اولدم و قناعت حاصل ایتدم که ثروتک یاننده سقالت، شطارتک آلتنده

صوکراینه کندم جواب ویرییوردیم: اصلا!... اصلا!... آچلقندن اولمک سیمک بولونمادی، عطالت و مسکنتک حکمران اولدینی یرلره مخصوص آفتلردنیر. لوندره ایسه رسمی و عرفان جهانی... ثروت و سعادتک قانادینی برعمان... یدی میلونلق فعال بر خلقک دار مساعیمی... فابریقه لرینک صااوردینی دومانلر سماننده ایدی سسیلر حصوله کتیرمش؛ تجارتخانه لری، انسانیت عالمک بوتون لوازم و احتیاجاتی حاضرلایور. بوراده نه یوق؟ بشریتک مادی و معنوی بوتون تکملات و ترقیاتی بو معمور آدانک ساحالریخی و اوزرینی، حتی یر آلتلریخی دولدیرمش؛ بوراده سمی و فن انسانلرک اللرندن طوتمش، جله سنی رفاه و سعادته غرق ایتش؛ هرکوشه سمی نور، انتظام، عمران ایله دولو... سواده انگلیزلرک دکل، بونون متمدن قوملرک سیاست و مدنیت محوری بونک اوزرنده...

ایشته بن ایچون لوندره، انکاتره بوایدی. بویه دوشو- نیوردیم، بویه بر قناعت طاشیوردیم. نظرمدنه انگلیز دیمک بر مسعود و فعال فرد دیمکدی. لوندره دینجه ده بر کثیف هوا ایچنده بختیار و معمور بر بلده مدنیت تخیلندن کندی آلامیوردیم. بوتون کوردکلرم و او قودقلم بنده بو فکری حصوله کتیرمشدی.

رسمی وظیفه م ایله اودامده کی سمی و تدبیر آراسندن بو معظم تجارت و عرفان سلطنتکاهنک اجتماعی حیاته، محشم و غیور ظواهرنه انعطاف ایدن نظرلرمک کوره بیلکاری شیلر کیتدکجه بوقناعته قوت ویرمشدی. هله پایتختک جوارینی تشکیل ایدن یشیل کویلر، بویوک بر انتظام ایچنده چالیشان کوچوک چیفتلکلر و مالکانه لر دوشونجه لری سوسله مش، انگلیز حیاتی تخیل خانه مده معیشت منتظمه نک و سعادتک اک خوش، اک متین بر نمونه سمی حالته کتیرمشدی.

بعضی مشغله دن خالی کونلرده سقارت مأمورلرندن طانیقلمله پک استفاده لی کزینتیلر یاپیوردیم. موزه لرله کتبخانه لرده پروگرامز ده داخدی. هر بزی برر نفائس و بدایع کاشات، آثار صنعت مشهری اولان بو مؤسسه لر ایچنده انسان نظریخی، روحی لطیف ایده بیلدیکی علم و فته اولان عطشینه ده قانه قانه تسکینه موفق اولابیلوردی. قدیم سرایلره سسیلر ایچنده یوکسلمش چاک قوله لری و ماضینک مهم وقایعه دولو کونلری نامنه دیکلمش آبدلر کی بی دوشوندیریور، نظرلرله مختلف فلسفه حیات پارچه لری سرپیوردی. کویلری مرکز (لوندره یه) ربط ایدن چنتو شوسه لر اوزرنده کیدر، منتظم تارالار آراسنده کزینیرکنده آغلو- ساقسون نمونه مخصوص نزاهت ملیه یه حیران قالمقندن کندی آلامایور و کندی کندمه تقدیرکارانه سوبله نیوردیم:

— ایشته افرادی آچلقندن اولیه جک بر قوم!... یوواسنی تمیز طوتان، صاف و نریه بر هوای معاشرت ایچنده چالیشان، قازانان و سعادتق حقیله طادان بر بختیار خلق! دائمی سعینی، معیشت منتظمه یی کندیبه استنادکاه ایدیش بر مسعود ملت!...

— يك اهلا ، سزده ايكي اولاييلير ايسه كنز بو آقشاي
برابر كچيريز... فقط اوتة كي ده سزك كيكي كوزهل اولاجق...
ميس : « سز بوراده بگه يگن !... » ديهرك بزدن
آيريلدي ، سيسك ايچنده غائب اولدي . بن دوشونيوردم :
بو قادر نفيس و شاطر بر وجودك عمومه معشوقه لق ايمه سني
بيلمم ناصيل بر حسله ناخوش كورييوردم . بو يك مهم ،
داها دوغروسي واسم و درين بر مسئله حالده كوزلرمك
اوگنده بوييوردى . بولطيف قادين بروحك غداي غرامني
تأمين ايدم مزيدي ؟ برلطيف ياورونك بشيكيني صالايامز ميدي ؟
دييوردم . تشكر اتمده دوام ايدم مدم . آرقاداشم يته قولدن
دورتدى ، باقدم . فناره دوغرو ايكي ميس كييورلردى . بزه
ايلريله دك ، برلشك . ايكنجى ميس ده كوزهلدي . صابريشين
بياض ، بشوشدى و بونجق كيكي ماوي و جانلي كوزلري واردى .
بر آز داها قيصه اولق اوزره انجه و ظريف بر وجود ،
بهار كيكي تازه و رنگلي بر چهره ...
آرقاداشم صورتى :

— خانه لريكنز اوزاقى ؟

اولكي ميس جواب وردى :

— اوزاق دكل ، ايكنم برخانه ده اقامت ايدسيورز...
بو جواب ني دوشونديردى : بو دابر انكليز ميسارنيك
كم بيلير اولري نه قادر شاعرانه در ؟ ديدم . قلمده صيحا
بر سودا بحارينك يوكسليديكني دويدم . قادينق ، عمرى بر
حسي بشك ايچنده صالايه صالايه سعاده تقريبن ايدم جك ،
مسرور ايتسامرله ، طاتلي نغمه لرله غدا لدير ارجق بر خاصيته
مالكدر . اونك رقت و شعر دوغان آغوشنده عشق
روحي ياشار . قادينق ! قادينق ! قانون موجوديتك مؤسس
مطلق اولان عشق بو افقن دوغمشدر
ميس ديدى كه :

— ايكنم بر يرده اقامت ايتكمده اولديغمزدن بزم
خانه مزده سز بلكه صيقلير سگن . سزك خانه گزه كيتسه ك
داها ابي اولمازي ؟ ...

بو متواضعانه سوزلره بن جواب وريدم :

— آه ، سزك اك كوچوك كوشه كنز بزم ايچين بر عشق
و محبت يواسيدركه اوراده بزوجوديكنزك صيحا قلغني ، روحنك
حرارتي بولورز ...

يورودك . دار ، ظلال ايچنده ، اوزرينه انقاس اسافل
چوكش كيكي سيسلر آلتنده ، اونه سنده بريسنده سونوك
لمعلر كورن سوقا قردن سياه ، طاش بنارلك طيشاريه
فيلامش بالقونلري آلتندن كچدك . اون بش ييري دقيقه
صوگرا انسانيتن اوزاقلاشق ايتميش كيكي بر ويرانه نك
كنارينه تورولش مهيكل ، قاپيسنك كتابه سنده بر كوپك قافاسي
محكوك اسكي بر بنانك اوگنده دوردق ؛ قاپيني ، جيب لرنده كي
آناختاروله آچديلر . بر درين ظلمت ايچنه كيردك . اوزون
بويلي ميس جيبندن بر الكتريقلي كوچوك فنار چيقارارق
دوگه سنه باصدي . بونك نشر ايتديكي ضيائي بزه چويردى ،

كوز ياشي ، رفاه و سعادتك قاپي اشيكنده احتياج ، نغمه
سرورك آرقاسنده ناله ماتم واردر ... اومت ، اويله قناعت
حاصل ايتدم كه مدنيتك بر كوشه سنده ده باربارلق چاليشمده در...
هيأت اجتماعيه دن هر برى بر وجود ؛ فقط يارالي ، قانلر ايچنده ،
چهره سنده اقبال و سرور رنگلري كورولسه ده اعصابندن
بعضيلري سقط ، قلبندن جريحه دار ...

كولدم . آرقاداشمك بو سوزلري حقيقتك بر تفسيرندن
زياده بر شعره ... بر آز حزن و رقت قاريشديرلش ، رنگ
سفالته سوسلتمش بر شعره بگزه يوردى ...

آقشام « پيقاديللي » ده ، لوقاظه لرك برنده طعام ايتدك .
آرقاداشم ده بنم كيكي بكار اولديغندن كيجه نك بر قاچ ساعتي
طيشاربده كچيرمكده باس كورمه دك . طعام دن صوكراده
« موزيق هول » ده نصف الليلي بولدق . بورادن چيققدن
صوكره يايانجمن ايش آرتيق اقامتگاهلر مزنه عودتن عبارت
ايدى . سوقا قرتنه لاشمشدى . موسم صوگ بهار ايدى . قورى
بر صوئوق واردى . كيجه نك راطب و سيسلي هوا سي ايچنده
لامبارك ضيالري ، بوغولي قار بوزلر ايچنده ايمش كيكي ، دونوق
دونوق باريلدييوردي . آراده بر كچن آرايه لرك كورولتولري
متسلسل عكسلر ياپارق اوزايور ، تدريجاً خفيفله يور ، غائب
اوليور ، يته هزار سكوتى باشلايوردي . بز بر دورت يول
آعربنه كلش ايدك : اوگنده فنار اولان بر بويوك سنانك
تشكيل ايتديكي كوشه يي دونيور ايدك . آرقاداشم بن قوليله
دورتدى . باقدم ، فنارك آلتنده سيسك ايچنده سياه مانتويه
بورونمش بر قادين دوييوردي . اوده بزي كورونجه قيميله ادى
بروضع متيقظانه آلهرق ايلريله دي . دقت ايتدم . دلبر چهره سي ،
ماوي كوزلري ، آچيق كستانه رنگنده صاچلري ، نارين بوي
بر لطيف خيال تشكيل ايدسيوردي . چهره سنده معنالي بر
تبسم موجه لنيوردي . بو كوزل قادين ، كيجه نك ملكه اسرارى
ايمش كيكي بنم اوزرمده بويوك بر تاثير حصوله كتيردى . او
متصل كوليور ، بزه باتييوردي . حيات سفيهانده تجربه ديده
اولان آرقاداشم سلام ويريدي و ديدى :

— ميس ، يالكنم ميسكن ؟ كورييور سگنكه ايكي
آرقاداشنر ...

او ، جواب ويريدي :

— بر ميس داها بولق ممكندر ...

طرز خطابنده بويوك بر سربستي واردى ، صانكه كنديسيله
سنه لر دنبري معارفه مزن وارمشته بوقيصه جله لرله اساساً موضوع
بحث اولش بر ماده مراد اولونيورمش كيكي نكته لي ، اعالي
نظرلرله بزه باقييوردي . آرقاداشم بكا دوندى و :

— ايتريميسك ، ديدى ، بو كيجه يي ده بويله كچيرم ؟ ...
قادين خوشمه كيتمش ، انجه صداسي روحي غيديقلاشم
اولديغندن رد ايتدم . انسانك قلبنده بعضاً اويله احتياجلر
و تمايلر حاصل اولور ، كه بونلر ايلك فرصت ظهورنده اولانجه
قوت و قدرتلريني كوسترلر .

آرقاداشم ميسه جواب ويريدي :

